

In een gesprek met een echte Reuselnaar

Door Thijs van der Zanden

Werken mee pen en papier was aan mij vruuger niet besteed. Iets maoken mee m'n handen dee ik veul liever. Dé heb ik geërfd van onze pa die kon alles maoken. Vur onze Frans heb ik ins inne keer nûn vliegende hollander gemôkt. Gé wit wel zo'n korreke mee stangen, wor ge zittend in kunt rijen. Onze Frans zee toen hij mee dé korreke dur de Vlassert reed: "Onze pa kan alles maoken als hij dé wil, behalve kiendjes". Blekbaar hoi onze Frans nog nie in de gaoten hoe kiendjes maoken in z'n werk ging.

Jan Vermeulen voor d'n Achterom. Oktober 2000.

Aan het woord is Jan Vermeulen, de jongste zoon van het uit 8 kinderen bestaande gezin van wagenmaker Frans Vermeulen en zijn vrouw Marie Sol, dat vroeger woonde aan de Reuselse Straot (nu Dorpsbron).

Kinderjaren

Het huis waar ik geboren ben stond langs het *auw gemintehuis on de Straot*. Onze pa die van beroep timmerman was kon alles maken. Hij repareerde alles wat los en vast zat. Het maakte hem niets uit wat hij moest maken. Een schuurdeur, een kruiwagen of de motor van een dorsmachine, hij repareerde het allemaal. Maar onze pa was vooral bekend door het maken van karwielen. Hierin was hij erg bedreven.

Onze pa heeft al op 11-jarige leeftijd zijn vader verloren. Hij is voornamelijk opgevoed door zijn tante Mie die was getrouwd met Jan Vermeulen. Tante Mie was de waardin van café de Zwaan, gelegen op d'n hoek van de Kerkstraat en Lindestraat. Daar heeft onze pa al vroeg geleerd borreltjes te drinken want die smaakten hem goed aldus Jan. Tante Mie had een dochter Anna die overste was van een nonnenklooster in Algiers. Nog heel goed weet ik me de emotionele ontmoeting te herinneren van dochter Anna met haar enige dagen daarvoor overleden moeder, Mie Vermeulen. Anna had bij haar thuiskomst uit Algiers haar moeder vele jaren niet gezien.

Jan weet ook nog hoe hij zijn vader en zijn broers Kees en Janus moest helpen wanneer een ijzeren reep rond een karwiel gekrompen

De deftig uitzierende gezusters Sol. Links Kee Sol, rechts Marie Sol.

Marie Sol en Frans Vermeulen omstreeks 1907.

moest worden. Hij moest dan de ijzeren reep met turf roodgloeiend stoken terwijl zijn broers en zijn vader met grote tangen klaar stonden om de reep in een betonnen mal om het karwiel te slaan.

Vroeger kwamen we bij ons niets tekort. Het kwam ook wel voor dat onze pa aan een boer geen geld vroeg voor een karwei maar een zij spek of iets anders van de slacht.

Onze pa had in de werkplaats een vestje aan waarin wel wat kwartjes en dubbeltjes zaten. In een hoek van de werkplaats stond een olieton waar pa olie uit tapte voor boeren die dat nodig hadden. Dikwijls viel er tijdens dit olietappen waarvoor pa moest bukken wat geld op de grond. Daarom keken we altijd of er bij de olieton geld lag als er een boer olie had gehaald. Het geld werd dan besteed bij Marie Snip die een winkel had op den hoek van de Lindestraat en de Kerkstraat, schuin tegenover ons huis.

Op een keer had Toon Heuvelmans uit Bladel een nieuwe motor gekocht voor zijn zelfgebouwd vliegtuig. Deze motor werd uitgetest in de werkplaats van onze pa.

De motor met propeller werd op een zwaar onderstel vastgemaakt. Voor de zekerheid werd het onderstel nog afgeschoord naar de zolderbalken en de muren van de werkplaats. De propeller werd tegen de compressie

ingedraaid en wonder boven wonder, de motor sloeg direct aan waarbij er zoveel krachten vrij kwamen dat de schoren loskwamen en de hele constructie van zijn plaats werd getrokken. Gelukkig kon Toon Heuvelmans snel de bougiekabels lostrekken anders was de hele constructie in de lucht gegaan.

Schooltijd

Van de kleuterschool weet Jan zich nog goed zuster Pacifica en zuster Roselien te herinneren. Zuster Pacifica was het hoofd van de school. Ze was een *koi non*. Voor straf moesten we van haar wel eens op de knieën in de hoek van de klas zitten. Ze zei dan dat we daar onze zonden moesten overdenken. Zuster Roselien daarentegen was een heel lieve knappe zuster waar diverse kleuters verliefd op waren, aldus Jan. Als de jongens moesten plassen moesten ze van zuster Roselien omhoog kijken. Daar begreep Jan niets van omdat het toch van onderen te doen was.

Als Jan niet op school was verbleef hij meestal bij zijn tante Bet Vermeulen die getrouwd was met aannemer Toontje Wilborts. Meestal ging Jan al 's morgens direct na het opstaan naar zijn tante die vlak

*Het jonge paar
Toontje Wilborts en
Bet Vermeulen
omstreeks 1922.*

bij hen, op d'n hoek van de Mierdseweg woonde. Zijn moeder deed Jan zijn sokken, klompen en wat ondergoed aan en met zijn ander kleren onder de arm liep Jan dan over

d'n hofpad door een gat in de ligusterheg naar zijn tante Bet. Aannemer Toontje Wilborts had een handel in asbestcement-producten zoals golfplaten en leien van het merk Eternite. Jan weet nog dat er bij het lossen veel stukken asbest achter bleven en dat er soms een aantal producten kapot gingen. Meermalen heeft Jan dit asbestafval bij elkaar gedaan en in een voor in de grond met een paal kapot gedoft. Tegenwoordig moet dit materiaal heel voorzichtig verwijderd en afgevoerd worden door mannen in maanpakken en dan te weten dat we vroeger soms in een stofwolk van asbest stonden zonder dat we wisten dat het gevaarlijk was. Misschien is dat wel de reden geweest dat ome Toon Wilborts maar goed zestig jaar oud is geworden, vertelt Jan bedenkelijk.

Tijdens zijn lagere schooltijd is Jan een aantal jaren lid geweest van het knapenkoor dat onder leiding stond van rector Van Berkel. Het Reusels knapenkoor zong regelmatig tijdens de hoogmis en de doordeweekse kindermis. Met zijn kameraadjes Janus Vlooi, Lowie Rat, Noud Bierings en Janus van Hollandse Peer verbleef Jan veel op de

*Familietafereel
achter het huis van
Toontje Wilborts en
Bet Vermeulen
omstreeks 1924.
Op schoot bij tante
Bet zit Jantje
Vermeulen. Rechts
van Jantje zien we
zijn zusje Cor.
Uiterst links staat
Harrie van Graorte
en uiterst rechts
Toontje Wilborts.*

De bocht in de Straot omstreeks 1919.

Rechts zien we, staande voor zijn werkplaats, Frans Vermeulen met zijn dochter.

In het huisje achter deze werkplaats is Jan Vermeulen geboren. Daarnaast staat het voormalige gemeentehuis.

Helemaal links zien we schoenmaker Jan de Wert.

Tussen de drie bomen achteraan in het midden zit het restant van de oude dorpspomp waar vroeger veel 'gebuurt' werd.

bosplak gelegen aan de Hulsensedijk. Er werd daar geravot, veugeltjes uitgehaald en soms aan de Lagemierdsedijk tegen een bal getrapt.

Jonge jaren

Na de lagere school is Jan het schoenmakersvak gaan leren op de Ambachtsschool te Tilburg. Van 1935 tot 1937 ging Jan elke dag met zijn fietsmaten Harrie Coppens, Frans Duyvelaar en Noud Bierings naar Tilburg. Meermaals kregen ze onderweg bij landgoed de Utrecht ruzie met de broers Van Lieshout die daar woonden in de huisjes genaamd de Vier Winden. Het kwam daar wel eens tot vechten. Jan weet nog wel dat hij eens zijn fietspomp rond de nek van één van de Van Lieshout broers heeft gekruld.

Jan verbleef ook in die tijd veel bij zijn tante Bet Vermeulen en zijn oom Toontje Wilborts die een Texaco benzinepomp hadden. Jan hielp daar dikwijls klanten bij het tanken. Hij moest daarbij met de hand een reservoir volpompen van 5 liter. Dit moest zo vaak herhaald worden tot de tank van de klant vol was. Jan weet nog dat de benzine in die tijd maar 8 cent per liter kostte. De jonge mannen uit de buurt waren vroeger

meestal op straat te vinden. Daar werd in groepjes gebuurt en vermaakten ze zich met spelletjes als *stintje kletsen en mitje steken*. Tegen café de Zwaan zaten dan dikwijls de oudere jonge mannen zoals Harrieke van Graorte en Toon Schaop. Rond de restanten van de oude dorpspomp die daar in de buurt was verbleven de jongeren zoals Noud Bierings, Janus Vlooi, Lowie Rat en de broers Lowie, Tit en Jos van de Fréete. Er werden dan wel eens hardloopwedstrijden gehouden waarbij het rondje Lindestraat, Binnenpedje en Kerkstraat afgelegd moest worden. De winnaar kreeg dan van de grotere jongens 2 centen. Met deze 2 centen werd naar de winkel van Marie Snip gegaan en daar zolang gezeurd tot Mie hiervoor de kleinste gedroogde schar (vis) gaf die 3 centen kostte. Dit werd steeds herhaald waardoor Mie al snel door haar hele voorraad scharren was zonder dat ze iets had verdiend en achter de winkelruit stond te mopperen. Een ander geliefd spel was zo snel mogelijk over de in de Straot geparkeerde aanhangwagen van Péérke van Eyck klimmen die hoog opgeladen was met stro. Er werd dan via de touwen waarmee het stro vastgebonden was over de wagen geklommen waarbij de klompen uitgedaan werden. Tit van de Fréete

Tit van de Fréete omstreeks 1922. Hier doet hij het nog in de luier. Later zou hij het in de klompen van zijn kameraden doen.

die de rapste was, piste dan regelmatig één van de klompen vol en diegene die het trof werd dan plotseling geconfronteerd met een warm vochtig gevoel aan de voeten.

Gaan werken

Na zijn leerperiode aan de Tilburgse Ambachtsschool in 1937 is Jan gaan werken

bij schoenmaker Ton Smets in Bladel. Het schoenmakersvak sprak Jan niet aan en vrij snel daarna is Jan naar de sigarenmakers-school gegaan in de Schoolstraat. Zijn leermeester was Piet Kox uit Hapert. Piet Kox hield wel van vertier tijdens de les. Zo werden er ondermeer wedstrijden gehouden zoals een pak beschuit eten zonder te drinken of zo snel mogelijk 20 negerzoenen verslinden. Tot in 1942 heeft Jan het sigarenmakersvak uitgeoefend bij achtereenvolgens Velasques en Karel I.

Verplichte tewerkstelling

In januari 1942 werd Jan samen met een aantal andere Reuselnaars door de Duitsers verplicht één jaar in Duitsland te werken. Hij kwam daar in juni 1942 terecht bij de Mauser Werke in Oberndorf am Neckar gelegen in de buurt van Stuttgart in het zuidwesten van Duitsland. Mauser Werke was een fabriek waar geweren gemaakt werden. Jan werd daar aangesteld als gereedschapsslijper. In de fabriek waren 800 Nederlanders werkzaam waarvan 7 Reuselnaars. Bekenden van Jan waren onder meer Jef Peters en Toon Schaop. In december 1942 mochten 400 Nederlanders voor een kort verlof naar huis. Op 7 januari 1943 moesten ze weer terug zijn. Als ze niet allemaal terug kwamen mochten de andere

De bewoners van de Straot in 1918. Helemaal rechts zien we Marie Sol met haar zootje.

400 Nederlanders niet op verlof werd hen op het hart gedrukt. Toen op 7 januari Jan weer aan de reis naar Duitsland begon was het al snel duidelijk dat alleen Jef Peters en hij naar Duitsland teruggingen. De andere vijf Reuselnaren waren inmiddels ondergedoken. Vrij snel na aankomst brak onder de werkenden bij de Mauser Werke de gevaarlijke en besmettelijke ziekte tyfus uit. Jan heeft hierbij veel geluk gehad omdat hij van januari 1943 tot 1 mei 1943 in een Duits ziekenhuis heeft gelegen. Hij had aan zijn voeten grote zweren gekregen als gevolg van kapotte voeten door het langdurig dragen van nieuwe laarzen die hij bij vertrek uit Reusel gekregen had van zijn zwager Toon Smulders. Hij kwam in het ziekenhuis onder behandeling van dokter Wals die hem heel goed heeft behandeld en hem zelfs extra lang in het ziekenhuis heeft gehouden. Tijdens zijn bedlegerigheid in het ziekenhuis kwam Jef Peters regelmatig zijn wasgoed ophalen en brengen. Op een keer kwam Jef Peters niet meer met het wasgoed maar een Rotterdammer die aan Jan vertelde dat Jef tyfus had opgelopen. Al snel daarna werd Jef Peters opgenomen in de ziekenboeg. Begin november 1943 was Jef Peters nog altijd in behandeling in de ziekenboeg. Toen Jan in die dagen op ziekenbezoek ging vertelde de inmiddels broodmagere Jef rechttop in zijn bed zittend: "Ik mag naar huis omdat ik hier niet beter word". Het mocht niet baten, enkele dagen later, op 20 november 1943, is Jef aan deze vreselijke ziekte gestorven. Heel tragisch is dat op de begraafdag van Jef, zijn ouders in Oberndorf aankwamen om hem mee te nemen naar Reusel zonder te weten dat hij inmiddels dood was. Jan Vermeulen herinnert zich nog goed de emotionele uitbarsting van de moeder van Jef bij het vernemen van het tragische nieuws over haar zoon. Zijn ouders hebben Jef die al in de kist lag niet meer mogen zien. Samen met de ouders heeft Jan de begrafenis van Jef in het verre Duitsland bijgewoond, een gebeurtenis die hij nooit zal vergeten.

Mild oordeelt Jan over de behandeling die hij tijdens zijn gedwongen tewerkstelling bij de Mauser Werke heeft gehad waarbij hij zich realiseert dat dit daar lang niet voor iedereen heeft gegolden. Jan heeft het geluk gehad dat

Jef Peeters overleden in Duitsland op 20 november 1943.

hij kwam te werken onder Erwin Lamprecht een wat oudere Duitse boer die hem van alles toestak als hij dat nodig had. Als Jan vrij was ging hij bij deze Duitser thuis op bezoek en samen luisterden ze wel eens stiekem naar de Engelse zender, radio Oranje. Bij Erwin Lamprecht op de boerderij knapte Jan allerlei karweitjes op waarvoor, hij beloond werd. Dikwijls in de vorm van eten. Voor het werk bij de Mauser Werke werd hij betaald zodat

Ausweis nr. 16950 van Jan Vermeulen. Uitgegeven door de Mauser Werke gelegen in Oberndorf, Duitsland.

Trouwdag van Jan en Betsie Vermeulen op 20 november 1948.

Het jonge gezin van Jan en Betsie Vermeulen voor hun huis in de Vlassert, omstreeks 1976. Kinderen van klein naar groot Paul, Ron, Hans, José, Annelies en Frans.

het zelfs mogelijk was een aantal biertjes te kopen in een plaatselijk café. Op 20 april 1945 is Jan door Marokkanen die aan de zijde van de Fransen vochten bevrijd. Het bevrijdingsfeest werd gevierd met 2 vaten most (appelwijn in wording) van elk 500 liter die ze op de kop getikt hadden. Pas op 16 mei 1945 kon de reis naar Reusel beginnen. Per trein werd via Straatsburg, Mulhouse, Metz de Franse plaats Nancy bereikt. Met

veewagens ging het verder via Dinant, Maastricht en Valkenswaard richting Eindhoven. Omdat het gerucht ging dat er in Eindhoven weer een quarantaine periode dreigde omdat gevreesd werd dat er bij hen nog dragers van tyfus bacillen waren is Jan in Valkenswaard uit de wagen gesprongen. Hij ging daar naar zijn ome Jan Sol en zijn tante Zus die in Valkenswaard aan de markt een café hadden. Daar trof Jan per toeval Fros van Loon die in Valkenswaard een wagen hout kwam afleveren. Jan sprak Fros aan waarop die vroeg: "Wie bende gij dan wel?" Hierop zei Jan Vermeulen weer: "Kende oewe buurjongen nie mer?" Waarop Fros verwonderd riep: "O, bende gij het Jan?" Fros kiepte ter plekke zijn wagen hout om en reed in vliegende vaart met Jan naar Reusel.

Bijna een jaar eerder, op 27 augustus 1944, had Jan twee kaarten geschreven, een naar zijn tante Bet en een naar zijn ouders. Toen Jan op 25 augustus 1945 voor het eerst na meer dan 2,5 jaar bij zijn ouders binnenstapte had zijn moeder per toeval enkele minuten daarvoor per post zijn kaart van 27 augustus 1944 ontvangen. Huilend stond zijn moeder de tekst op de kaart te lezen die luidde: "Het gi goed, zet de erpel mer op, ik ben er zo". Toen Jan binnenstapte had moeder nog niet de kans gehad de erpel op te zetten maar dat was op dat moment niet belangrijk meer.

Eigen gezin

In de eerste oorlogsjaren was Jan Vermeulen bevriend met Cees Loonen. Lenie Loonen de zus van Cees was op haar beurt weer bevriend met Betsie Vermeulen, de dochter van Jefke Vermeulen die afkomstig was van Strijp en meesterknecht was bij Karel I. Van het een komt het ander en Jan Vermeulen wordt verliefd op Betsie Vermeulen (geen familie van elkaar). Door de spoedige verplichte tewerkstelling van Jan in Duitsland moet het verliefde paar het gedurende de oorlogsjaren stellen met het schrijven van brieven. Alle brieven die Betsie van haar Jan ontving vielen behalve onder de censuur van de Duitsers ook onder de censuur van de Reuselse kapelaan Bressers. Hij moest alle brieven lezen omdat hij het vermoeden had dat de drie jaar oudere Jan Vermeulen

Jan en Betsie Vermeulen temidden van hun kinderen, aangetrouwden en kleinkinderen tijdens hun gouden bruiloft, november 1998.

verkeerde dingen leerde in Duitsland die Betsie nog niet mocht weten.

Direct na de oorlog is Jan Vermeulen bij Philips gaan werken. Hij heeft daar uiteindelijk bijna 40 jaar gewerkt als gereedschapsmaker en metallurg. Voor deze laatste functie heeft Jan met succes een 5-jarige cursus bij Philips gevolgd. Van 1945 tot en met 1947 is Jan leider geweest bij de kajotters. De kajotters, een voorloper van Jong Nederland, hadden een onderkomen in het paviljoen aan de Turnhoutseweg en organiseerden regelmatig sportdagen.

Op 20 november 1948 stapten Jan en Betsie Vermeulen in het huwelijksbootje en betrokken een nieuwbouw huurwoning in de Bakkerstraat. Met veel plezier kijken Jan en Betsie op de gezellige tijd in de Bakkerstraat terug waar toentertijd veel pasgetrouwde stelletjes woonden. In de Bakkerstraat werden hun oudste kinderen Frans en Annelies geboren. Gevolgd door hun kinderen José, Hans en Ron die in de Molenstraat geboren werden. Hun jongste zoon Paul werd in de Vlassert geboren waar Jan en Betsie ook het langst gewoond hebben. Momenteel woont het paar in een aanleunwoning bij het bejaardenhuis aan de Marialaan waar ze samen hun oude dag doorbrengen. Temidden van hun 6 kinderen, aangetrouwden, 13 kleinkinderen, familie en vrienden hebben

Jan en Betsie twee jaar geleden op prachtige wijze hun gouden bruiloft gevierd.

Slot

Jan heeft samen met zijn Betsie tegenslagen gekend. Zijn fysieke gesteldheid is door tal van operaties aan heup, maag en wijsvinger niet meer wat gewenst is. Dat alles heeft er niet toe geleid dat Jan de kop heeft laten hangen. Zijn van zijn vader geërfd handigheid met materialen is hij nog niet verleerd. Dit blijkt uit de prachtige houten kerstgroepen die hij heeft gemaakt. Van wat er in en rond d'n Achterom gebeurt ontgaat hem door zijn ruime belangstelling maar weinig.

Jan en ook zijn Betsie vertellen met trots over hun kinderen maar vooral over hun kleinkinderen en wat sommigen van hen al in hun leven bereikt hebben. Jan kan op een amusante manier buurten en vertellen over vroeger zoals hij dat ongetwijfeld ook heeft gedaan aan die dorpspomp bij zijn ouderlijk huis in de Straot. En zelfs ook in dat verre Duitsland met zijn later gestorven maat Jef Peters. Met overtuiging vertelt Jan dat er in de oorlog niet alleen slechte Duitsers waren maar dat hij ook goede Duitsers is tegengekomen waar hij veel aan te danken heeft gehad. Daarom stellen we met recht vast dat Jan Vermeulen een echte Reuselnaar genoemd kan worden.